

VUODEN 2024 TALOUSARVION JA VUOSIEN 2025–2026 TALOUSSUUNNITELMAN SEKÄ VUODEN 2023 OSAVUOSIKATSAUKSEN 31.8.2023 JA TOTEUMAENNUSTEEN LAADINTAOHJE

Yleistä

Virtain kaupungin tilinpäätös 2022 oli 3,0 miljoonaa euroa ylijäämäinen ja tilikauden tulos ennen tilinpäätössiirtoja 2,8 miljoonaa euroa positiivinen. Hyvään tulokseen vaikutti etenkin merkittävästi ennakoitua korkeampina toteutuneet verotulot, mutta myös käyttötalous toteutui kokonaisuutena hieman sekä alkuperäistä että muutettua talousarviota alhaisempana. Koronapandemian myötä suojautumiseen liittyvät menot ovat edelleen normaalia korkeammalla tasolla ja myös testauksesta on edelleen aiheutunut kuluja. Sosiaali- ja terveysministeriön kuitenkin myöntänyt avustuksia sosiaali- ja terveydenhuollon koronasta aiheutuviin lisämenoihin. Myös sivistystoimessa on ollut käynnissä hankkeita koronan vaikutusten korjaamiseksi, joihin on saatu avustuksia. Vuoden 2022 tilikauden ylijäämään sisältyvä merkittävin kertaluonteinen erä oli Kiinteistö Oy Killinpolulta olevan pääomalinasaamisen alaskirjaus 87,6 tuhatta euroa, joka sisältyy muihin rahoituskuluihin sekä Keiturin Sote Oy:ltä saatu osinkotuotto 365 tuhatta euroa. Rahoitustuotot toteutuivat edellisvuotta korkeampina ylittäen talousarvion selkeästi erityisesti edellä mainitun Keiturin Sote Oy:n maksaman osingon, mutta myös muiden osinkotuottojen johdosta. Tilikauden toiminnallinen tulos ennen tilinpäätössiirtoja ilman edellä mainittuja kertaluonteisia eriä on noin 2,6 miljoonaa euroa.

Päättäneenä ja aikaisempina vuosina kertyneiden ylijäämien johdosta taloudellinen tila on edelleen hyvä vuonna 2023. Ylijäämäisen tilikauden johdosta tunnusluvut pysyivät edelleen hyvällä tasolla vuonna 2023. Vuonna 2022 investointitaso oli huomattavasti aiempia vuosia alhaisempi ja tulorahoitus hyvällä tasolla, minkä johdosta lainaa ei ole tarvinnut nostaa. Lyhennysten johdosta lainapääoma onkin vuoden 2022 aikana alentunut ja asukaskohtainen lainamäärä on vuoden 2022 lopussa 2732 euroa/asukas (ed. vuosi 3170 euroa/asukas). Kertyneen ylijäämän määrä asukasta kohden on yli maan keskiarvon. Vuoden 2023 talousarvio poikkeaa merkittävästi aiemmasta sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen menojen ja niitä vastaavan rahoituksen siirryttyä hyvinvointialueille. Sekä verotulot että valtionosuudet alenevat tästä syystä merkittävästi, eikä niitä voi enää verrata aiempaan. Vuoden 2023 osalta valtionosuudet ovat kuitenkin vuoden 2022 lopussa tehtyjen päätösten mukaan hieman talousarviota korkeammat ja myös kevään verotuloennuste on kokonaisuutena talousarviota korkeampi.

Vuoden 2023 alkuperäinen talousarvio on 374 122 euroa ylijäämäinen. Alkuvuonna talousarviota myönteisemmin kehittyneet verotulot ja rahoitustuotot kohentavat ennustetta. Palkankorotukset ovat kuitenkin toteutumassa talousarviota korkeampina, mikä heikentää ennustetta. Verotulojen hyvään kehitykseen vaikuttaa ennusteita myönteisempi palkkatulojen kehitys sekä verovuodelta 2022 korkeammalla kunnallisveroprosentilla sekä yhteisöveron jako-osuudella maksetut yhteisöveron tilitykset.

Talousarvion raamin 2024 ja taloussuunnitelman 2025–2026 perusta

Vuoden 2024 raamin pohjana on vuoden 2022 tilinpäätös sekä vuoden 2023 talousarvio ja taloussuunnitelma vuodelle 2024. Kuukausiraportin 5/2023 ennusteiden mukaan sekä valtionosuudet että erityisesti verotulot olisivat toteutumassa talousarviota korkeampina. Käyttötalous on tämän hetken ennusteiden mukaan kokonaisuutena toteutumassa talousarvion mukaisena, mutta menoihin liittyy

kasvupaineita erityisesti talousarviossa ennakoitua merkittävämpien palkankorotusten johdosta. Tämän hetken arvioiden valossa vuosi 2023 olisi kuitenkin toteutumassa ylijäämäisenä. Toukokuun kuukausiraportin ennusteen mukaan vuoden 2023 ylijäämä olisi noin 0,822 miljoonaa euroa johtuen pääosin verotuloennusteiden kohenemisesta.

Raamin verotulot ja valtionosuudet on arvioitu Kuntaliiton ja Valtiovarainministeriön kevään ennusteiden mukaisesti. Valtionosuus- ja verotuloennusteiden kehitystä seurataan ja raamia on tarkastettava mahdollisia muutoksia vastaavasti. Valtionosuuslaskelmat päivitetään seuraavan kerran elokuussa, kun raportointi vuoden 2022 palveluluokkakohtaisten kustannusten osalta on valmistunut. Tämän jälkeen valtionosuuksien siirtolaskelmat päivitetään vastaamaan vuosien 2021 ja 2022 toteutuneita tietoja, mikä saattaa muuttaa kuntakohtaisia valtionosuuslaskelmia merkittävästikin.

Vuosi 2023 on ollut vielä siirtymäaikaa erityisesti talous- ja tietohallintopalvelujen osalta, kun palveluja tuotetaan osittain vielä vuoden 2023 lopulle saakka myös hyvinvointialueelle siirtyneille toiminnoille ja niiden osalta uudistuksen vaikutus tulee näkymään kokonaisuudessaan vasta vuonna 2024. Käyttötalouden raamin nettomeno on 936.507 euroa vuoden 2023 talousarviota korkeampi.

Henkilöstömenot

Kunta-alan työehtosopimus kaudelle 1.5.2022 – 30.4.2025 on hyväksytty 8.6.2022 lisäksi maaliskuussa 2023 saatiin päätökseen sovintoesitysten mukainen perälautaratkaisu. Raamissa on varauduttu kustannustason nousuun ja varaus kattaa työehtosopimuksen vuoden 2024 palkankorotukset.

Palkkojen ja lomarahojen budjetointi

Työehtosopimus tuo koko vuoden tasolla keskimäärin 2,55 %:n korotuksen vuonna 2024 verrattuna palkkoihin vuoden . Budjetoinnissa tulee huomioida työehtosopimuksen mukainen korotus. Budjetoinnin pohjana tulee olla palkkasummat vuoden 2023 korotusten jälkeen.

OVTES:n piiriin kuuluvien työntekijöiden palkkoja budjetoidessa tulee huomioida kiinnittää peruspalkkojen lisäksi siihen, että OVTES:n mukaiset lisät, kuten viikkoylitunnit, tulevat budjetissa arvioiduiksi.

Hallintokunnilla on lisäksi vakansseja, joille ei ole haettu tai myönnetty täyttölupaa. Näiden vaikutus tulee huomioida talousarvion valmistelussa menomäärärahaa vähentävinä tekijöinä.

Työnantajan sosiaalivakuutusmaksujen budjetointi

Vuoden 2024 lopulliset henkilösivukulut vahvistetaan vuoden 2023 lopulla. Talousarvion laadinnassa käytetyt arvot perustuvat Kevan budjetointiohjeisiin ja Kuntaliiton ennustemateriaaliin. Vuoden 2023 henkilösivukuluja laskettaessa tulee käyttää seuraavia prosentteja:

- Palkkaperusteinen eläkevakuutusmaksu 17,3 %
- Sosiaaliturvamaksu 1,30 %
- Työttömyysvakuutusmaksu 2,06 %
- Tapaturmavakuutus 1 %
- Tasausmaksua tulee budjetoida 3,75 % budjetoitavasta palkkasummasta. Virtain kaupungin arvioitu tasausmaksu vuodelle 2024 on yhteensä 463 414,80 euroa.

Huom. ProEconomicassa **tulee käyttää** sivukulujen osalta automaattista laskentaa palkkaperusteisten maksujen osalta. Rahatoimisto auttaa tarvittaessa sivukulujen laskennassa.

Organisatoriset muutokset

Vuoden 2024 aikana ei ole tarkoitus toteuttaa varsinaisia organisatorisia muutoksia. Hallinto- ja elinvoimaosastolla tukipalvelujen tuottaminen hyvinvointialueelle siirtyneille toimintoille loppuu vuoden 2023 lopulla. TE24 -uudistukseen panostetaan lisäresursoinnilla. Suunnitteilla on järjestelyjä liittyen Perinnekyllän hallintoon sekä asuinrakennusten siirtoon Kiinteistö Oy Virtain Vuokratalot Oy:lle. Näiden vaikutukset tulee huomioida talousarviossa aikataulun ja suunnitelmien valmistuessa.

Esioppilaiden täydentävä varhaiskasvatus on siirretty raamissa varhaiskasvatuksesta opetustoimeen toiminnan organisointitavan mukaisesti.

Sopeuttamistoimenpiteet

Talousarvioraamin tulos ennen tilinpäätössiirtoja on alijäämäinen ja tilinpäätössiirtojen jälkeen lievästi ylijäämäinen. Lisäksi tulevien vuosien verorahoituksen kehitykseen sisältyy epävarmuutta mm. valtionosuuksien muuttuessa siirtolaskelmien päivityksen jälkeen. Tässä tilanteessa menojen lisäyksiin raamiin verrattuna ei ole mahdollisuutta. Aikaisempina vuosina tehtyjä tasapainottamistoimenpiteitä tulee jatkaa edelleen vuonna 2024 sekä jatkuvasti etsiä uusia toimintatapoja palvelujen tuottamiseen aiempaa taloudellisemmin.

Sisäiset veloitukset

Vuoden 2023 tapaan raami on laadittu ainoastaan ulkoisten erien osalta. Käytännössä talousarviossa huomioidaan aikaisemman tavan mukaisesti myös sisäiset erät. Ainoastaan raamiin vertaaminen tapahtuu pelkästään ulkoisten erien osalta.

Kaupunginvaltuusto on talousarviossa 2014 määrittänyt, että sisäiset veloitukset on tehtävä nettohinnoin. Sisäiset veloitukset tarkistetaan ennen talousarvion 2024 laatimista. Laskentaperiaatteissa ei ole muutoksia vuoden 2024 talousarvion osalta. Sisäiset veloitukset tulee laskea mahdollisimman realististen arvioiden mukaan. Mikäli kustannustasossa tapahtuu olennaisia muutoksia talousarviovuoden aikana, tullaan sisäisiä veloituksia jatkossa oikaisemaan loppuvuodesta tarpeen mukaan joko hyvityksin tai lisäveloituksin. Oikaisuihin tulee olla selkeät perusteet.

Toimielinten tulee ilmoittaa sisäiset veloitukset myös toisille toimielimille viimeistään **31.8.2023**. Ne on budjetoitava (sisäisinä menoina ja tuloina) euron tarkkuudella ilmoitetun mukaisesti, eli toisen toimielimen tulona tulee näkyä eurolleen sama summa kuin toisella on vastaava meno.

Strategiaan perustuvien operatiivisten tavoitteiden ja seurantamittareiden asettaminen

Vuoden 2024 talousarvion rakenne on sama kuin vuonna 2023. Kaupunkikonsernin strategia vuosille 2022 – 2025 on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 13.12.2021. Talousarvion operatiiviset tavoitteet tulee asettaa voimassa olevan strategian pohjalta. **Tavoitteita ja mittareita määriteltäessä on kiinnitettävä huomioita siihen, että toteutumisen mittaaminen on mahdollisimman yksiselitteistä ja luotettavaa. Jokaista strategista tavoitetta kohden tulisi olla 1-2 tavoitetta/toimenpidettä.**

Tavoitteet ovat väline, jolla kaupunginvaltuusto ohjaa toimintaa. Ehdotuksen laatijat vastaavat siitä, että euromääräinen ehdotus ja tavoitteet vastaavat toisiaan.

Lautakunnan esitys vuoden 2024 talousarvioksi

Lautakuntien tulee huolehtia siitä, että vuoden 2024 talousarvioehdotus lautakunnan alaisen toiminnan osalta on annettu raamissa. Lautakunnan ehdotus sisältää sekä käyttötalouden että investoinnit.

Lautakunnan esityksen tulee sisältää taloudellisten tavoitteiden lisäksi operatiiviset tavoitteet sekä sanalliset perustelut talousarvion sisällöstä. Lautakunnan ehdotukseen tulee sisällyttää myös ehdotus talousarviossa esitettävistä yksikkökustannuksista tai suoritelmämääristä. Yksikkökustannusten ei tarvitse olla valmiiksi laskettuna vielä syyskuun käsittelyyn, mutta lopulliseen talousarvioon. Suoritelmääriin perustuvien tietojen osalta on huomioitava talousarvion ja tilinpäätöksen yhteys – talousarviossa asetettujen tavoitteiden toteutuminen tulee pystyä arvioimaan ja esittämään tilinpäätöksessä.

Investoinnit

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt vuoden 2024 investointien raamiksi 5,5 miljoonaa euroa. Investointiraami sisältää tiedossa olevat hankkeet sekä normaalit ylläpitoinvestoinnit. Raamin ylittävistä investoinneista tulee esittää kustannusarviot ja tarkat perustelut investoinnin toteuttamistarpeesta sekä aikataulusta.

Lautakunnan tulee antaa investointiehdotuksensa vuodelle 2024 sekä arvio tulevista investoinneista vuosille 2025 ja 2026.

Tytärtyhtiöt ja liikelaitos Marttinen

Virtain Energia Oy:ltä edellytetään vähintään 20 000 euron positiivista tulosta.

Kiinteistö Oy Virtain Vuokraloilta edellytetään vuodelta 2024 vähintään nollatulosta ja 90 %:n vuokrausastetta.

Liikelaitos Marttiselta vähintään + 10.000,00 euron tulosta.

Kiinteistö Oy Virtain Opiskelija-asuntolan osalta tavoitteena on edistää yhtiön rakennusten myyntiä sekä hakea Valtiokonttorilta rajoitusakordia.

Virtain Elinvoimapaalvelut Oy:lle asetetaan tavoitteeksi uuden vastaanottohallin rakentamishankkeen käynnistyminen vuonna 2024.

Liikelaitos Marttisen on annettava investointiehdotus vuodelle 2024 sekä arvio tulevista investoinneista vuosille 2025 ja 2026.

Osavuositarkastus 31.8.2023 ja toteumaennuste vuodelta 2023

Talousarvion 2023 toteuttaminen ennusteen mukaisesti edellyttää, että vuoden 2023 määrärahat riittävät sovittuun toimintaan ja tehdyt ennusteet verokertymistä ja valtionosuuksista toteutuvat.

Mikäli lautakunta tai johtokunta tekee esityksen määrärahan ylityksestä, on sen pyrittävä löytämään ylityspainetta vastaava vähennys toiselta lautakunnan alaiselta tulosalueelta.

Talousarvion täytäntöönpano-ohjeen mukaisesti hallintokuntien, johtokuntien ja tytäryhtiöiden tulee laatia osavuositarkastus 31.8.2023 tilanteesta sekä sen yhteydessä toteumaennuste ajalle 1-12/2023 siten, että toimitelmin on käsitelty raportin **27.9.2023** mennessä. Osavuositarkastuksen yhteydessä tulee kommentoida mahdolliset merkittävät poikkeamat talousarvioon verrattuna sekä kiinnittää erityistä huomiota loppuvuoden ennusteen laatimiseen. Osavuositarkastuksen tulee sisältää sanallinen selvitys talouden toteumasta sekä toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen.

Toteumaennusteen yhteydessä tulee arvioida sisäisten veloitusten laskentapohjana olleiden kustannusten toteutumista sekä mahdollista sisäisten veloitusten oikaisutarvetta. Sisäisten veloitusten oikaisutarve lasketaan lopullisesti tilinpäätöksen yhteydessä. Laskelmat tehdään yhteistyössä talousjohtajan ja sisäiset kyseisessä tapauksessa veloitukset määrittelevän tahon kanssa.

Konserniyhtiöt

Hallintosäännön 5 §:n 4. kohdan mukaan Kaupunginhallitus antaa valtuustolle osavuositarkastuksen yhteydessä tiedot yhtiöiden tavoitteiden toteutumisesta ja taloudellisen aseman kehittymisestä sekä arvion tulevasta kehityksestä ja riskeistä. **Konserniyhtiöiden odotetaan siten toimittavan 27.9.2023 mennessä 31.8.2022 tilanteesta tuloslaskelman ja taseen sekä kaupungilta elokuussa toimitettavaan raportointipohjaan katsauksen alkuvuoden toiminnasta ja arvion tulevasta kehityksestä ja riskeistä.**

Valmisteluajataulu

Hallintokunnat laskevat ja esittävät talousarvion vuodelle 2024 sekä toimintatuotto- ja toimintamenoarviot sekä investointitarpeet taloussuunnitelmavuosille 2025 ja 2026 alla olevan aikataulun mukaisesti:

- Kaupunginhallituksen valmistelutyöryhmän valmistelukeskustelu **28.8. tai 29.8.2023** (liitteenä luonnos aikataulusta)
- Lautakunnat käsittelevät talousarvioehdotuksen **syyskuun aikana**.
Lautakunnan talousarvioehdotuksen tulee sisältää:
 - Strategiasta johdetut tavoitteet/toimenpiteet
 - Käyttötalous tulosalueittain
 - Käyttötalouden sanalliset perustelut
 - Ehdotus talousarvioon sisällytettävistä yksikkökustannuksista
 - Ehdotus investoinneista
- Hallintokuntien raamin mukaiset talousarvioehdotukset on oltava syötettynä Pro Economica-ohjelmistoon lautakunnan esityksenä viimeistään **perjantaina 29.9.2023**.
- Lautakuntien hyväksymät täydennetyt ehdotukset toimielimen talousarviokokonaisuudeksi tulee tallentaa Teams –työtilaan **perjantaina 29.9.2023 mennessä**.
- Kaupunginvaltuuston **talousarvioseminaari 5. – 6.10.2023**
- Kaupunginhallitus käsittelee talousarvioehdotuksen **30.10.2023**
- Kaupunginvaltuusto hyväksyy talousarvion **13.11.2023**.

Johtoryhmän Teams –työtilaan tallennetaan 31.8.2023 mennessä pohjat, joihin täydennetään tiedot lautakuntakäsittelyä varten.

Laadintaohjeen liitteessä 1 on esitetty talousarvion käyttötalouden ja investointien raami sekä alustava tuloslaskelma.

Virtain kaupunginhallitus

Henna Viitanen
kaupunginjohtaja

Kaisa Jaatinen
talousjohtaja, oto. hallintojohtaja

Liitteet

Liite 1. Talousarvion käyttötalouden ja investointien raami ja alustava tuloslaskelma

Liite 2. Valmisteluryhmien alustava aikataulu